

TÜRKPA-nın

“yaşıl” bəyanatı

Türk Dövlətləri Parlament Assambleyasının (TÜRKPA) Baş katibi Mehmet Sürəyya Er COP29-la bağlı bəyanat yayıb. Ötən əsrin 50-ci illərindən planetimizin iqlim dəyişikliyinə böyük təsirlərinə məruz qaldığını vurğulayan Mehmet Er həmin vaxtdan etibarən global istiləşmə və onun yaratdığı fəsadların dünya ictimaiyyətini ciddi narahat etdiyini bildirib.

Baş katibin sözlərinə görə, bizdən öncəki nəsillərin həyatında sadəcə bir dəfə baş vermiş ekstremal iqlim dəyişmələrinə günümüzdə daha çox rast gəlinir. Qütblərdən tropiklərə qədər baş verən bu dəyişiklik bütün ekosistemi pozmaqla ciddi problemlərə yol açır. Hətta cüzi temperatur dəyişikliyi ətraf mühətdə dramatik istilik dalğaları yaradaraq quraqlıq, daşqınlar və meşə yanğınlarına səbəb olmaqla böyük fəsadlar törədir.

Bu, dünyamızın üzləşdiyi elə bir problemdir ki, yalnız insan irqini deyil, bizi əhatələyən təbiəti, flora və faunanı təhdid edir. Bir çox canlı növlərinin biomüxtəliflik böhranından əziyyət çəkdiyi bir zamanda iqlim dəyişmələri bu problemi daha da şiddətləndirir. İqlim dəyişmələrinin törətdiyi nəticələr təbiətin oturuşmuş balansını pozaraq canlıların ənənəvi yaşam tərzinə mənfi təsirini göstərir.

(ardı 12-ci səhifədə)

“Yaşıl dünya” naminə həmrəylik

TÜRKPA-nın “yaşıl” bəyanatı

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Dünyada ümumi temperaturun artması buzlaqların əriməsinə, okeanlarda su səviyyəsinin yüksəlməsinə təsir göstərir. Bu çərçivədə ada dövlətləri iqlim dəyişmələrinin təsirlərinə daha çox həssasdır. Su səviyyəsinin yüksəlməsi hazırda qlobal ictimaiyyətin üzvü olan bir sıra ada dövlətlərin mövcudluğuna təhdid yaradaraq, onların tarixə qovuşmasına səbəb ola bilər.

TÜRKPA-nın Baş katibi daha sonra bildirib: “Qidamızı necə əldə etdiyimizdən tutmuş iqtisadiyyatımızın əsaslandığı sənayelərə qədər bizim həyat tərzimiz nisbətən sabit iqlim kontekstində inkişaf etmişdir. Baş verən ekoloji böhran bu bü-

addımlar atmaqla dünyamızı qoruya bilər.

Bu ümumbəşəri problemi həll etmək üçün 1992-ci ildə Rio-de-Janeyroda BMT-nin Ətraf Mühit və İnkişaf üzrə Konfransında 154 dövlət tərəfindən insanların iqlim sisteminə təhlükəli müdaxiləsi ilə mübarizə aparmaq üçün İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyası imzalanmışdır. Çərçivə konvensiyasının əsas məqsədi atmosferdə istixana qazlarının konsentrasiyalarının iqlim sisteminə təhlükəli antropogen müdaxiləsinin qarşısını alacaq səviyyədə sabitləşməsidir”.

Bəyanatda qeyd edilir ki, 1997-ci ildə Yaponiyada imzalanmış və 2005–2020-ci illəri əhatə edən Kioto protokolu 2016-cı ildə qüvvəyə minən Paris sazişi ilə əvəz

olan Azərbaycanın evsahibliyində keçirilir. Bu hadisə ilə əlaqədar bütün dünyanın gözü artıq Azərbaycandadır.

COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi yalnız bu qardaş ölkə üçün deyil, bütün türk dünyası üçün əhəmiyyətli nailiyyətdir. Bu, beynəlxalq ictimaiyyətin Azərbaycana göstərdiyi böyük etimadın təzahürü, Azərbaycanın qlobal problemlərin həllində göstərdiyi fəal səylərə verilən dəyərdir. 2024-cü ilin Prezident İlham Əliyev tərəfindən Azərbaycan Respublikasında “Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili” elan edilməsi təbii ki, ətraf mühitə və ekoloji problemlərin həllinə verilən önəmin daha bir göstəricisidir.

TÜRKPA-nın Baş katibinin sözlərinə görə, bir çox dövlətlər üçün Tərəflər Konfransında iştirak etmək əməkdaşlıq və təcrübə mübadiləsi imkanındır ki, bu da onlara iqlim dəyişmələrinin təsirləri ilə, xüsusən də ona daha çox məruz qalan bölgələrdə daha sürətli və effektiv mübarizə aparma-

problemlərə geniş yer verərək, parlament diplomatiyasının gücündən və imkanlarından faydalanmaqla bu bəşəri əhəmiyyət kəsb edən məsələlərin həllində töhfəsinə verməyə səy göstərir.

2024-cü ilin iyununda Bakıda keçirilən TÜRKPA-nın 13-cü plenar iclası “yaşıl” gündəliyə həsr edilməsi ilə əlamətdar oldu. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin evsahibliyində “Türk dünyası üçün “yaşıl” üfqlər: “Yaşıl” gündəliyə nail olunmasında parlamentlərin rolu” mövzusunda keçirilən plenar iclas zamanı regionda baş verən ekoloji proseslər və türk dünyasının “yaşıl” gündəliyi müzakirə edildi. Bu baxımdan TÜRKPA-nın 13-cü plenar iclası iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizədə qlobal səylərə fəal qoşulan ölkələr olaraq türk dövlətləri üçün bu sahədə mütərəqqi və gələcək yönümlü ideya mübadiləsi platforması kimi xidmət etmişdir.

İqlim dəyişmələri tam proqnozlaşdırıla bilməyəcəyimiz saysız ekoloji dəyişikliklər yaratmaqda davam edir. Bu dəyişikliklər bütün dövlətlərə, cəmiyyətlərə, hər birimizə təsir göstərir. Qlobal birləşmə birgə hərəkət edərək həll edə bilməyəcəyi bir problem mövcud deyil. Bu mənada kollektiv səylər iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizədə ən effektiv vasitə kimi planetimizin təbii və ahəngdar sistemini qoruyub saxlayacaqdır.

Hər bir dövrün həmin dövrə xas ortaq qlobal vəzifələri olur. Bu gün bizim qarşımızda duran əsas vəzifələrdən biri iqlim dəyişmələrinin ekoloji tarazlığa vurduğu zərblərin qarşısını almaq, iqlim dəyişmələrinə səbəb olan amilləri aradan qaldırmaq və gələcək nəsillərə sağlam ətraf mühit ötürməkdir. Bu, həm bizim gələcək nəsillər qarşısında vəzifəmiz, həm də onlara verə biləcəyimiz ən qiymətli sərvətdir.

növrəni sarsıdaraq cəmiyyətin quruluşunu dəyişdirəcəyini vəd edir.

Dünya bizim ortaq evimizdir və yalnız birgə səylərimiz onu xilas edə bilər. İqlim dəyişmələrinin qlobal miqyası və transsərhəd xarakteri bu çağırışların öhdəsindən gəlmək üçün qlobal səyləri zəruri edir. Qlobal ictimaiyyət daha təhlükəsiz, dayanıqlı və ədalətli yola doğru kollektiv

olunmuşdur. 2022-ci ilə qədər Konvensiyanın 198 tərəfdarı var idi. Onun ali qərar qəbulədiyi orqanı olan Tərəflər Konfransı (COP) iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə irəliləyişi qiymətləndirmək üçün hər il toplanır. Çox təqdirəlayiqdir ki, BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası – COP29 TÜRKPA-nın qurucu üzvlərindən